

ZAMONAVIY METODLAR ASOSIDA HORIJIIY TILLARNI O'RGANISH

Alfraganus university Ingiliz tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Fayzullayeva Marjona Sulaymon qizi

Ilmiy rahbar: Ziyatova Barno

Annatsiya: Horijiy tillarni o'qitish sohasida zamonaviy metodlar va yondashuvlar, globallashuv va texnologiyaning rivojlanishi bilan doimiy ravishda o'zgarib bormoqda. O'quvchilarning tilni samarali o'zlashtirishi uchun yangi usullar va texnologiyalardan foydalanish zarurati tug'ilmoqda. Ushbu maqolada zamonaviy metodlar asosida xorijiy tillarni o'qitishning asosiy usullari, tamoyillari va ularning samaradorligi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy metodlar, Xorijiy tillarni o'qitish, Kommunikativ yondashuv (CLT), Blended learning (Aralash o'qitish), Gamifikatsiya, Interaktiv o'qitish, Task-based language teaching (TBLT), Sosial-interaktiv metodlar

Kirish: Leksiko-grammatik yondashuv (Lexico-Grammatical Approach). Bu yondashuv tilni o'rganishda leksika va grammatikani birlashtirishga asoslanadi. Leksiko-grammatik yondashuvda tilni o'rganish jarayonida o'quvchilarga grammatik strukturalar va yangi so'zlar bir vaqtning o'zida o'rgatiladi. Bu usulning asosiy tamoyili shundaki, tilning grammatik jihatlari va leksik birliklari o'zaro aloqada bo'lishi kerak. O'quvchi nafaqat so'zlarni yodlaydi, balki ularni to'g'ri kontekstdan foydalanishga o'rgatiladi.

Afzalliklari:

Leksika va grammatika o'rtasida muvozanat yaratadi.

O'quvchiga tilni samarali ravishda o'zlashtirish imkoniyatini beradi.

Kamchiliklari:

Ba'zi o'quvchilar uchun bu metod qiyin bo'lishi mumkin, chunki u ko'proq nazariyani o'z ichiga oladi.

Grammatik qoidalarni o'rganishda muammolar yuzaga kelishi mumkin.

Task-Based Language Teaching (TBLT) – Vazifa asosida o'qitish: Bu metod til o'qitish jarayonida o'quvchilarga real vazifalarni bajarishga asoslanadi. O'quvchilarga tilni ishlatishning amaliy jihatlarini o'rgatish uchun turli vazifalar beriladi. Masalan, ular ma'lumotlarni izlash, muammo yechish, yoki muloqotda qatnashish kabi topshiriqlarni bajaradilar. TBLT metodining asosiy maqsadi o'quvchini real hayotdagi vazifalarni til yordamida hal qilishga o'rgatishdir.

Afzalliklari:

O'quvchilarning tilni real vaziyatlarda qo'llash imkoniyati paydo bo'ladi. TBLT o'quvchilarga qiziqarli va amaliy vazifalarni bajarish orqali o'rganishning samaradorligini oshiradi.

Kamchiliklari:

TBLT ko'proq vaqt talab qiladi va ba'zi o'quvchilar uchun murakkab bo'lishi mumkin.

To'g'ri materiallarni tanlashda qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin.

Sosial-interaktiv metodlar (Social-Interactive Approaches): Sosial-interaktiv metodlar o'quvchilarning o'zaro muloqotiga asoslanadi. Ushbu metodda o'quvchilar tilni boshqalar bilan muloqotda, guruhlarda yoki jamoalarda ishlash orqali o'rganadilar. Bu usulda o'qituvchi faqat

yo'naltiruvchi rolini o'ynaydi, lekin o'quvchilar faol ravishda tilni o'zaro muloqotda o'rganadilar. Bu metod ko'pincha guruh ishlari, munozaralar va rolli o'yinlar orqali amalga oshiriladi.

Afzalliklari:

O'quvchilar real muloqotda bo'lish orqali tilni tez o'rganadilar. O'quvchilarning jamoaviy ishlash va tilni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kamchiliklari:

Boshqa o'quvchilar bilan ishlashda o'quvchilar o'rtasida tafovutlar yuzaga kelishi mumkin.

Barcha o'quvchilar bu metodga moslasha olmaydi, ba'zilariga bunday interaktiv metodlar murakkab bo'lishi mumkin.

Differensiyalashgan o'qitish (Differentiated Instruction): Differensiyalashgan o'qitish metodida o'qituvchi o'quvchilarning turli darajadagi bilim va qobiliyatlariga mos ravishda darslarni tashkil qiladi. O'qituvchi har bir o'quvchining ehtiyojlari va imkoniyatlarini inobatga olib, darslar va mashg'ulotlarni shaxsiylashtiradi. Bu metodda o'qituvchi o'quvchilarga turli materiallar, mashqlar va dars usullarini taklif qiladi, shuning uchun har bir o'quvchi o'ziga mos usulda tilni o'rganishi mumkin.

Afzalliklari:

O'quvchilar o'zlarining individual ehtiyojlariga qarab o'rganishadi. O'qituvchiga har bir o'quvchining qobiliyatini hisobga olish imkonini beradi.

Kamchiliklari:

Bu metod o'qituvchidan ko'p vaqt va resurs talab qiladi.

O'quvchilar o'rtasidagi farqlarni inobatga olishda qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin.

Aqliy xarita (Mind Mapping): Aqliy xarita — bu til o'rganishda fikrlash jarayonini vizual ravishda ko'rsatishga yordam beradigan metoddir. O'quvchilar yangi tilni o'rganishda aqliy xaritalardan foydalanib, so'zlar, iboralar va grammatik qoidalarni tasviriyl tarzda bog'laydilar. Bu metod o'quvchilarning o'rgangan ma'lumotlarini yanada yaxshi tushunishlariga va eslab qolishlariga yordam beradi.

Afzalliklari:

O'quvchilarga ma'lumotlarni vizual tarzda tushunishga yordam beradi. Fikrni tizimli ravishda ko'rsatish va o'rgangan materialni mustahkamlash uchun samarali.

Kamchiliklari:

Ba'zi o'quvchilar uchun tasviriyl metodlar samarali bo'lmasligi mumkin. Ko'p vaqt talab qilishi mumkin.

Xulosa: Zamonaviy metodlar asosida xorijiy tillarni o'qitish nafaqat samarali, balki o'quvchilarni yangi va qiziqarli usullar orqali tilni o'rganishga undaydi. Har bir metod o'zining afzalliklari va kamchiliklariga ega, shuning uchun ularni qo'llashda o'quvchilarning ehtiyojlarini, qobiliyatlarini va o'quv muhitini hisobga olish zarur. Yangi texnologiyalar, interaktiv yondashuvlar, va o'yinlar kabi usullar o'qish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Bu metodlar orqali tilni o'rganish nafaqat bilimlarni oshirish, balki tilni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014), Brown, H. D. (2007), Harmer, J. (2015), Tharp, R. G., & Gallimore, R. (1988), Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2011), Council of Europe (2001).